

ARIYA

Korku Nedir Bilmeyen Kız

Önsöz

1935 yılında çıkarılan Tunceli Kanunu, bir ilin isminin değiştirilmesinden çok daha fazlasıydı. Devlet, Dersim'i sıradan bir coğrafya olarak değil, "asayiş sağlanması gereken bir mesele" olarak görüyordu. Orada yaşayan, dilleri ve kökenleri Kürd, inançları Raa-Heq öğretisine kök salmış insanlar; merkezi güç için öteden beri dik başlı, nev-i şahsına münhasır ve kontrolü güç unsurlar sayılıyordu. Baskıya ve devlet şiddetine karşı verdikleri her refleks, canlı bir benlik bilincinin dışavurumu olarak değil, yok edilmesi gereken birer pürüz olarak görülmekteydi.

Böylece "Dersim" resmi kayıtlardan silindi ve yerini "Tunceli"ye bıraktı: Eski hecelerin yumuşaklığını bastırmak için kasten seçilmiş gibi duran, sert ve metalik bir kelime. Bu kanun, bölgeyi olağanüstü bir yönetimin altına soktu; valiye askeri yetkiler verildi, ailelerin, köylerin ve aşiretlerin sürgün edilmesi hukuki bir kılıfa büründürüldü. Fakat en görünür saldırı, ismin kendisine yapılmıştı.

2

Çünkü isim sadece bir kelime değildir; o hafızadır, kökendir, tınıdır ve bir yön duygusudur. Onu silmek, bir dünyayı kendi merkezinden kaydırmaktır. İsim değişikliğinin ardından tüm coğrafyanın kapsamlı bir yeniden düzenlenmesi başladı. Köyler, dağlar, nehirler, vadiler; her şey yeni birer isim aldı. Hatta çocukların isimleri kütüklerde değiştirildi, sanki bir insanın kimliği bir kalem darbesiyle yeniden tanımlanabilirmiş gibi.

Bu, asırlık bir kültürü dil yoluyla disipline etme, idare yoluyla ehlileştirme ve yeni kelimelerle susturma girişimiydi.

Ancak dağlar bu yeni isimleri kabul etmedi. Nehirler, sularının mırıltısında gizledikleri eski adlarını taşımaya devam etti. İnsanlar, resmi formlara "Tunceli" yazmak zorunda kalsalar da gündelik hayatta "Dersim" demeyi sürdürdüler. Böylece iki katmanlı bir yer doğdu: Devletin koyduğu isim ve coğrafyanın kendi içinde sakladığı isim.

Bu iki isim arasında, resmi kelime ile hatıradaki kelime arasında bir yarık açıldı. On yıllar boyunca insanların hayatlarının orta yerinden geçen sessiz ama derin bir yarık. Bu önsöz, o yarığın nerede başladığını anlatmaktadır.

Güneş çamurla sıvanmaz...

3

Işığı boğulamayacak hakikatler vardır. Onların üzerini örtebilir, onları gömebilir ya da saklayabilirsiniz; ama elbet bir gün, o çatlaklardan bir sızıntı sızar. Dersim'in hikâyesi de işte böyle bir hakikattir: Onu bir asrın karanlığına gömmek istediler, ancak o her seferinde geri döndü — tıpkı kendi küllerinden doğan bir güneş gibi.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, "ırk" temelli bir ulus devlet fikrinin taşa kazındığı o dönemde, yeni düzenin en sert cümleleri yazılıyordu. "Şark Islahat Planı" olarak bilinen program, Kürd bölgelerini boyunduruk altına almayı ve kültürel olarak asimile etmeyi hedefleyen bir devlet projesiydi. Dönemin Başbakanı İsmet İnönü bu ideolojiyi şöyle özetlemişti:

"Vazifemiz, Türk vatanı içinde bulunanları mutlaka Türk yapmaktır... Türklüğe karşı çıkan unsurları kesip atacağız."

Bu sözler sadece siyasi bir program değildi. Gelecek felaketlerin üzerine düşen birer gölgeydi.

4 Mayıs 1937'de Dersim'e ilk kıvılcım düştü. Dağların sessizliği uçakların gürültüsüyle yırtıldı. Vadilerde çocuk çığlıkları yankılandı. On binlerce Kürd öldürüldü; on binlercesi tarihlerinden, dillerinden, kültürlerinden ve inançlarından kopararak zorla Türk-Müslüman bölgelerine sürüldü. Devlet kontrolünü pekiştirmek için Meclis, 1927'de 1164 sayılı kanunu kabul etmişti. Yeni kurulan "Umumi Müfettişlikler" geniş idari, askeri ve hukuki yetkilerle donatıldı. Nihayet 1935'te bir isim yok edildi: Dersim, Tunceli yapıldı. İsimle beraber hafızanın da yitip gitmesi umuluyordu.

Fakat bazı isimler silinemez. Bir halkın belleğinde taş a dönüşürler. Seyîd Rızâ işte o isimlerden biridir. O sadece bir aşiret lideri değil, bir Raa-Heq piridir; kadim düzenin koruyucusu ve Dersim'in son büyük direnişinin sesidir. 1863 civarında doğan, Dersim'in önemli aşiretlerinden Seyidankların başında bulunan Rızâ, Osmanlı'nın sonu ile Cumhuriyet'in ilk on yılları arasındaki en etkili figürlerden biri oldu. Zorunlu iskâna, silahsızlandırılmaya ve toplumsal yapının parçalanmasına karşı durdu. Dersim'in özerk ruhunu korumaya çalıştı. Ankara ile diyalog kurmaya çabaladı, müzakere istedi, barış aradı. Ancak karar çoktan verilmişti.

1937'de tutuklandı. 15 Kasım 1937'de, Elazığ'ın Buğday Meydanı'nda dar ağacının gölgesi üzerine düştü. Son sözleri bir vasiyete dönüştü:

"Ben sizin yalanlarınızla ve hilelerinizle baş edemedim, bu bana dert oldu; ama ben de sizin önünüzde diz çökmedim, bu da size dert olsun."

Bu cümleler bir vedadan fazlasıydı. Koca bir çağa tutulan bir aynaydı.

Dersim Tertelesi, Kürd tarihinin en derin yaralarından biridir. Raa-Heq kimliğinin nasıl hedef alındığının bir sembolüdür. Türkiye'nin hafızasında ise merkezileşme politikasının en sert ve en karanlık biçimine büründüğü bir dönemi temsil eder. Seyîd Rızâ, bir trajedinin adı olduğu kadar onurlu bir duruşun da adıdır. Kürdler için direnişin simgesi, Raa-Heq toplumu için manevi bir önder, Türkiye için ise uzun süre gerçek hikâyesi ancak çok sonraları gün yüzüne çıkan bir "isyancı" olmuştur.

Bu dönüşüm bir gecede gerçekleşmedi. Arşivler açıldıkça, tanıklıklar dile geldikçe, araştırmalar arttıkça hakikat kendine yol bulmaya başladı. Tek taraflı "isyan" anlatısı çöktü. Belgeler, operasyonun yıllar öncesinden planlandığını gösteriyordu. Mesele bir ayaklanmayı bastırmak değil, bir coğrafyayı kökten dönüştürmekti. Seyîd Rızâ'nın barış aramak için Ankara'ya kadar gittiği ortaya çıktı. Gizlenen pek çok şeyin aslında dosyalarda yazılı olduğu anlaşıldı. Uzun süre susturulan hayatta kalanların sesleri yükseldi ve yakılan köyleri, parçalanmış aileleri, sürgün edilen çocukları ve kana bulanmış bir toprağı anlattılar.

Araştırmalar çeşitlendi, perspektifler genişledi, tarih çok boyutlu bir hal aldı. Böylece yeni bir anlayış doğdu: Artık sadece katı, resmi bir versiyon değil; belgeleri, tanıklıkları ve hafızayı birleştiren bir anlatı vardı. Çünkü güneş çamurla sıvanmaz. Yalanın ömrü gün batımına kadardır. Sonra hakikat doğar ve karanlıkta tutulan ne varsa aydınlatır.

1 - Susanlar Okulu

1972 yılında Türkler, Diyare Tûm'da bir ilkokul kurduklarında Ariya on yedi yaşındaydı. Öğrencilerin en yaşlısı ise yirmi altı yaşındaydı. Geri kalan herkes altı ile yirmi altı yaş arasındaydı; bir okuldan ziyade siyasi bir laboratuvarı andıran bu binaya tıkıştırılmış koca bir nesil. Erkek ve kız çocuklarının yan yana oturması yasaktı; bakışların bile birbirinden ayrılması gerekiyordu.

Bu okul bilgi aktarmak için değil, bir dili yok etmek için kurulmuştu. Asıl amacı çocuklara Türkçe öğretmek, daha doğrusu onlardan Kürdçeyi söküp atmaktı. Kürdçe konuşmak kesinlikle yasaktı. Çocukların evde bile tek kelime Kürdçe konuşmasına izin verilmiyordu. Ancak işin absürt yanı şuydu: Anne babalar hiç Türkçe bilmiyordu. Çocuklarıyla Kürdçe konuşmak zorundaydılar çünkü ellerinde başka bir dil yoktu. Değiştirilemeyecek bir şey için cezalandırılmak, işte bu gündelik hayatın bir parçasıydı.

6

Öğrenciler arasında Türkçesi diğerlerinden daha iyi olan birkaç kişi vardı. Öğretmen onlardan bazılarını muhbir olarak atadı. Görevleri, evde kimin Kürdçe konuştuğunu öğrenip öğretmene bildirmektir. Cezası ise derhal gelirdi: Dayak, aşağılanma, okuldan atılma. Fakat bu muhbir gücünü kötüye kullanıyordu. Bir öğrenciden hoşlanmadığında şöyle diyordu:

“Kalemini ver bana. Eğer vermezsen seni öğretmene şikâyet ederim, o zaman dayayı yersin.”

Korkudan neyi var neyi yoksa verirdi çocuklar: Kalemlerini, işgilerini, defterlerini, hatta bazen azıklarını...

Tam bir felaketti bu.

Eğiten değil, kıran bir okul.

Çocukların kim olduklarını öğrendikleri değil, kim olmamaları gerektiğini belledikleri bir sürgün yeri.

2 - Talebeler

Ariya sadece güzel değildi; isminin manasında saklı olan o vakur ve asil duruşu ruhunda taşırdı. Tavrılarında, insanları istemeden de olsa kendine çeken büyük ve sıcak bir yan vardı. Uzun boylu, güçlü yapıydı; girdiği mekanı dolduran bir cazibesi vardı. O belirdiğinde erkekler susardı; sadece güzelliğinden değil, onu görünmez bir pelerin gibi saran o kudretten ötürü.

7

Şehirlerde, Kürd gençlerini “Türk” olarak yetiştirmeyi hedefleyen liseler vardı. Oradaki öğrenciler yirmi ile yirmi altı yaş arasındaydı; okulun sadece bir öğrenim yuvası değil, bir dönüştürme aygıtı olduğunu çoktan kavramış genç yetişkinler... Bazıları, korkunun gölgesinde gizlice ve temkinle örgütlenmeye başlamıştı. Her gün tanık oldukları adaletsizliklere karşı ayağa kalkmak istiyorlardı. Gerçek isimlerini kimse bilmediği halde onlara “Talebeler” denirdi. Her biri, sanki kendi kimliği korunması gereken bir sırmış gibi birer mahlas taşırdı.

Ariya’nın onlarla teması vardı. Alenen değil, göze batmadan; karanlığın içinden süzülen ince bir ip gibi. Onları dinler; öfkelerini, umutlarını, korkularını anlardı. Ve biliyordu ki bir

gün kendisi de o sessizliğin artık mümkün olmadığı noktaya varacaktı.

O gün, beklediğinden de çabuk geldi.

Bir sabah, tüm öğrencilerin gözü önünde bir çocuk aşağılandı. Öğretmen —vazife ile korku arasında sıkışmış bir Kürd— çocuğa bağırıyor, hakaret ediyor, sınıfın ortasında onu dövüyordu. Çocuk orada küçük, titreyen haliyle, başı önde duruyordu; diğer çocuklar ise dilsizce izliyordu. Kimse tek bir kelime etmeye, tek bir bakış fırlatmaya cesaret edemiyordu.

Bir tek Ariya müstesna.

İçinde bir şeyler koptu. Belki yılların biriktirdiği o sessizliğin hatırasıydı bu. Belki göğsünde bir taş gibi çöken adaletsizlik duygusuydu. Belki de sadece bir insanın artık başka türlü davranamayacağı o kaçınılmaz andı.

8

Düşünmeden, tereddüt etmeden öne atıldı.

Öğretmenle çocuğun arasına girdi.

Ve elini kaldırdı.

O tokat, öğretmenin yüzünde ansızın çakan bir şimşek gibi patladı.

Oda buz kesti.

Öğretmen de öyle.

Ariya'nın koluna yapıştı; güçten değil, şoktan, çaresizlikten, kontrolün avuçlarından kayıp gittiği o histen ötürü. Tek kelime etmeden onu babasına götürdü ve olan biteni anlattı.

Baba, o devrin pek çok erkeği gibi tepki verdi: Sertlik maskesine bürünmüş bir korkuyla. Azarladı, vurdu; dünya onu kırmadan önce kendisi kırmak istedi kızını. Fakat Ariya kırılacak biri değildi.

Ayağa kalktı, yüzündeki gözyaşlarını sildi, babasının yüzüne tükürdü ve haykırdı:

“Cehenneme kadar yolun var!”

Sonra evi terk etti; kaçan bir evlat gibi değil, bir daha asla geri dönmeyeceği o sınırı aşmış bir kadın gibi.

Doğruca Talebelerin yanına gitti.

Orada her şeyi sükunetle, net bir şekilde, kendini sakınmadan anlattı. Genç adamlar onu dinledi; bazılarının yumrukları sıkılıydı, bazılarının başı önde. Tüfeği olanlardan biri ilk sözü aldı. Öğretmenin cezalandırılması gerektiğini söyledi. Aşğılama için. Şiddet için. Yılların baskısı için.

9

Ariya bir an sustu. Sonra usulca dedi ki:

“Bütün bunları korktukları için yapıyorlar. Babam, eğer Türkçe öğrenmezsek askerlerin geleceğini söyledi. Bize işkence edeceklerini, hapse atacaklarını... Öğretmen de korkuyor. İşini yapıyor çünkü aksi takdirde kendisinin de yok edileceğine inanıyor.”

Talebelerin bazıları ne demek istediğini hemen anladı.

Bazıları ise anlamadı.

Öfke büyüktü ve öfke, kötü bir dinleyicidir.

Uzun uzun tartıştılar.

Sonra oylama yaptılar.

Altı kişi karşıydı, dört kişi taraftar.

Ve bu kıl payı kararda, o dönemin tüm bölünmüşlüğü saklıydı:

Cesaret ile korku arasında,

İntikam ile akıl arasında,

Savaşma arzusu ile hayatta kalma arzusu arasında.

3 - Geriye Yol Kalmadığında

Talebelerin kararı, toplandıkları o küçük, duman altı odada yankılanmaya devam ediyordu. Hava tütün, korku ve kimsenin tutamadığı bir geleceğin hafif titreyişiyle ağırlaşı-
mıştı. Ariya, eski bir tahta sandalyede oturuyordu; ellerini, sanki dağılıp gitmemek için kendini tutuyormuşçasına birbirine kenetlemişti. Fakat gözlerinde her türlü belirsizlikten daha güçlü bir ateş yanıyordu.

10

Öğretmenin cezalandırılmasına karşı çıkan o altı ses, sadece aklın sesi değildi. Daha derin bir kaynaktan geliyordu o sesler: Yorgunluktan, insaniyetten ve şiddetin sadece yeni şiddetler doğuracağı bilgisinden. Ancak diğer dördü —genç, öfkeli, yılların aşağılanmışlığıyla dolu olanlar— dünyada sadece cepheleri, sadece düşmanları ve sadece bedel ödetmenin dilini görüyorlardı.

Ariya her iki tarafı da anlıyordu.

Belki de onu bu kadar tehlikeli kılan tam da buydu:

Dünyayı siyah beyaz değil, aradaki gri tonlarla görüyordu.

Talebeler yavaş yavaş dağıldı, her biri gecenin içinde kayboldu. Sadece iki kişi kaldı yanında; ona bir kız kardeşmiş gibi bakan, ciddi yüzlü iki genç adam. Ariya'nın eve dönemeyeceğini biliyorlardı. Olanlardan sonra olmazdı. Babasına savurduğu o sözlerden sonra olmazdı. Aştığı o sınırdan sonra olmazdı.

“Bu gece burada kalabilirsin,” dedi içlerinden biri.

Sesi alçaktı, neredeyse mahcuptu.

Ariya konuşmadan başıyla onayladı.

Odanın köşesindeki ince bir yer yatağına uzandı. Battaniye toz ve soğuk tütün kokuyordu ama sıcaktı. Küçük pencereden, dağların üzerinde yalnız bir nöbetçi gibi asılı duran ayı izledi. Gecenin sessizliği, okuldaki sessizlikten farklıydı. Bu sessizlik dürüsttü. Can yakıyordu ama yalan söylemiyordu. 11

Ariya, aşağılanan o çocuğu düşündü.

Eli titreyen o öğretmeni.

Korkusu sertliğe dönüşen babasını.

Cesaret ile umutsuzluk arasında gidip gelen Talebeleri.

Ve kendisini düşündü.

Hayatında ilk kez, artık geri dönemeyeceğini hissetti.

İçinde bir şeylerin yarıldığını ve artık iyileşmeyeceğini.

Ya da belki de: Nihayet iyileşmeye başladığını.

Ertesi sabah adım sesleriyle uyandı. Talebeler yeniden toplanmıştı. Hava, bir önceki akşamdan farklıydı; daha ağır, daha yoğun, sanki bir fırtına öncesi gibi. Birinin elinde bir gazete vardı. Manşette, bölgedeki yeni askeri hareketliliklere

dair bir haber duruyordu. Köylere “düzeni sağlamak” için asker sevk edilecekti.

Ariya, teninde soğuk bir gölgenin gezindiğini hissetti.

“Geliyorlar,” dedi Talebelerden biri.

“Yakında burada olurlar.”

Kimsenin bunun ne anlama geldiğini açıklamasına gerek yoktu.

Herkes biliyordu.

Karar verme vakti bitmişti.

Bedel ödeme vakti başlıyordu.

Ariya ayağa kalktı.

Korku hissetmiyordu.

Sadece bir berraklık.

“Gelirlerse,” dedi, “hazır olmalıyız. Ama öldürmek için değil. Hayatta kalmak için.”

Talebeler ona baktı.

Bakışlarında saygı vardı.

Ve başka bir şey: Umut.

Ariya bu yolun nereye çıkacağını bilmiyordu.

Ama başladığını biliyordu.

Ve o yolu, isminin taşıdığı tüm o vakarla yürüyecekti.

4 - Gölgelelerdeki Dil

Talebeler asker değildi; savaşıçı ya da şiddet yanlısı adamlar da değildi. Onlar çiftçilerin, çobanların, demircilerin, dokumacıların oğulları ve kızlarıydı. Dillerinin yasaklandığı, tarihlerinin silindiğı ve onurlarının her gün ayaklar altına alındığı bir dünyada büyümüş genç insanlardı. İstedikleri şey savaş değildi.

İstedikleri tek şey, nefes alacak bir boşluktu.

Neredeyse kimse yüksek sesle söylemeye cesaret edemese de hedefleri berraktı:

Dersim özerk kalmalıydı.

13

Bir devlet ya da imparatorluk olarak değil; insanların dillerini konuşabildiğı, türkülerini söyleyebildiğı, ölülerini gömüp çocuklarını korkusuzca büyütebildiğı bir yurt olarak... Anlamadıkları kanunların, öğretmenlerin ya da askerlerin gölgesinden azade bir yurt.

Türkleri oradan kovamayacaklarını biliyorlardı.

Ne silahla, ne de şiddetle.

Fakat yapabilecekleri başka bir şey vardı:

Halkı aydınlatmak, onlara cesaret vermek, yalnız olmadıklarını göstermek.

Böylece üçer dörder kişilik gruplar halinde köy köy gezmeye başladılar.

Köpeklerin uyuduğu, askerlerin kışlalarında horladığı gecelerde yürüyorlardı.

Her evde korku misafir olduğu için, sadece bir aralık açılan kapıları usulca çalıyorlardı.

Ocak başında köylülerin yanına oturuyor, ince bardaklardan çay içip kuru ekmek yiyor; hürriyetten, onurdan ve istikbalden konuşuyorlardı.

Köylüler ellerinden ne gelirse veriyordu onlara:

Bir parça peynir, bir somun ekmek, bazen sadece sıcak bir bakış.

Yasaktı, hem de kesinlikle yasaktı.

Talebelere yardım eden her şeyini riske atıyordu: Evini, ailesini, canını.

Yine de yardım ediyordu insanlar.

Cesaretten değil, insaniyetten.

Çünkü Talebelerin yüzünde kendi oğullarını görüyorlardı.

Ancak bir gün, köylerdeki korkuyu ikiye katlayan bir şey yaşandı.

Türkler, dört askeri Talebe kılığına sokmuştu.

Üzerlerine uzun paltolar, ayaklarına eski pabuçlar giydirmiş, boyunlarına kirli mendiller bağlamışlardı.

Onları aç, yorgun ve bitkin gösterip köylere yiyecek istemeye gönderdiler.

Onlara bir lokma veren köylüler, sonrasında ağır şekilde cezalandırıldı. Götürüldüler, dövüldüler, “şakilere” yataklık etmekle suçlandılar.

Köylüler korkudan yaptıklarını söylediler.

“Eğer vermeseydik Talebeler bizi öldürürdü,” dediler.

Başka çarelerinin olmadığını haykırdılar.

Fakat kimse onları dinlemedi.

Hakikat, o günlerde kanatları yolunmuş bir kuştı.

Gerçek Talebeler bunu duyduğunda, metruk bir kulübede oturuyorlardı; ateş zayıf yanıyordu ve sessizlik kurşun gibi ağırdı.

“Bizi, kendi halkımızı cezalandırmak için kullanıyorlar,” dedi içlerinden biri.

Sesi titriyordu.

“Korumak istediğimiz insanların gözünde bizi birer canavara dönüştürüyorlar.” 15

Ariya, her zamanki gibi sessizce dinledi.

Sonra dedi ki:

“Silahları bu işte. Tüfekler değil, askerler değil; korku. Eğer halk bizden korkarsa, her şeyimizi kaybederiz. Bizi olmadığımız bir şeye dönüştürmelerine izin vermemeliyiz.”

Talebeler ona baktı. Gözlerinde yorgunluk, ama aynı zamanda bir umut parıltısı vardı. Çünkü Ariya rüya gören biri gibi konuşmuyordu. Gören biri gibi konuşuyordu.

“Öldürmek için savaşmıyoruz,” dedi.

“Bir gün artık savaşmak zorunda kalmamak için savaşıyoruz.”

Dışarıda rüzgar dağların üzerinde uluyordu.

Kokusunda kar, tehlike ve değişim vardı.

Ve uzaklarda bir yerlerde bir köpek havladı — vadide yitip giden, kısa ve yalnız bir havlayış.

Talebeler önlerindeki yolun karanlık olduğunu biliyorlardı.

Ama o yolu yürümek zorunda olduklarını da biliyorlardı.

Sadece kendileri için değil.

Yasak olmasına rağmen onlara ekmek verenler için.

Işıktaki konuşamadıkları için karanlıkta fısıldaşanlar için.

Hakikatin bile cezalandırıldığı bir dünyada yaşayanlar için.

Böylece devam etmeye karar verdiler.

Köy köy.

Gece gece.

16

Yanlarında kelimelerinden, umutlarından ve en küçük bir kıvılcımın bile bir gün yangına dönüşebileceğine dair o sessiz inançtan başka bir şey yoktu.

5 - Korku Kışının Önünde

Günler kararıyordu, sadece yaklaşan kış yüzünden değil. Dağlarda elle tutulur bir gerginlik vardı — havayı bile ağırlaştıran görünmez bir basınç. Bunu ilk Talebeler hissetti. Gençtiler ama kör değillerdi. Askerlerin varlıklarını artırdığını, yeni kontrol noktalarının kurulduğunu, köylerdeki korkunun her şeyin üzerini örten bir gölge gibi büyüdüğünü görüyorlardı.

Küçük gruplarının içinde farklı sesler yükseliyordu.

Bazıları sakin, temkinli ve şüphe doluydu.

Bazıları ise sabırsız, öfkeli ve her bedeli ödemeye hazırdı.

“Eğer bir şey yapmazsak, her şey yok olup gidecek,” dedi radikal olanlardan biri bir akşam. Bakışları sertti, ellerini sanki kendini tutmak zorundaymış gibi dizlerine dayamıştı. “Bizi rahat bırakmayacaklar. Kendiliklerinden gitmeyecekler. Eğer özerklik istiyorsak, savaşmalıyız. Ve eğer bizimle dövüşmek istiyorlarsa, buyursun gelsinler.”

Bu cümle, sessizliğin ortasına düşen bir taş gibiydi.

Ariya, sözünü kesmeden onu dinledi. Bu öfkenin kötülükten değil, çaresizlikten doğduğunu biliyordu. Dünyanın onlara kendi tırnaklarıyla kazandıkları dışında bir yer bırakmadığı hissinden...

17

Talebeler bir ordu değildi.

Üniformaları, eğitimleri, stratejileri yoktu.

Sadece inançları vardı — ve bu inanç bazen her türlü silahtan daha güçlüydü.

Dersim’in özerk kalmasını istiyorlardı.

Güç hırsından değil, aşktan.

Dillerinin, kültürlerinin, dağlarının yabancı ellerde yitip gitmemesi arzusundan.

Bölgedeki Türklerin gitmesini istiyorlardı, çünkü barışın ancak böyle mümkün olacağına inanıyorlardı.

Fakat bunun neredeyse imkansız bir temenni olduğunun da farkındaydılar.

Yine de köy köy gezmeye devam ettiler.

Üçer, dörder, bazen sadece ikişer kişi.

Sadece ihtiyatla açılan kapıları çaldılar.

İnsanlara neler olduğunu, nelerin gelebileceğini, kendilerini korumak için ne yapmaları gerektiğini anlattılar.

Köylüler başları önde, yürekleri ağır dinlediler.

Talebelere ekmek, peynir, bazen bir avuç kuruyemiş verdiler.

Siyasi bir inançtan değil, insaniyetten.

Ancak korku her yerdeydi.

Askerler Talebelere “eşkıya” diyordu.

Terörist değil, asi değil.

Eşkıya.

Onları insanlıktan çıkaran, onları birer gölgeye, avlanması gereken figürlere dönüştüren bir kelime.

18

“Bize eşkıya diyorlar,” dedi Talebelerden biri acıyla.

“Fakat burada kim kimin hayatını alıyor? Kim bizim dilimizi, toprağımızı, geleceğimizi elimizden alıyor?”

Bir diğeri yumruğunu masaya vurdu.

“Eğer bize eşkıya demek istiyorlarsa, desinler. Ama yok olmayacağız. Susmayacağız. Eğer savaş istiyorlarsa, alacaklar.”

Ariya uzun uzun ona baktı.

Gözlerinde korku yoktu, ama nefret de yoktu.

Sadece derin, ağır bir keder.

“Biz savaş istemiyoruz,” dedi usulca.

“Ama belki de başka seçeneğımız kalmadı.”

Kelimeler havada bir duman gibi asılı kaldı.

Kimse itiraz etmedi.

Kimse onaylamadı.

Artık kolay bir yolun kalmadığı o noktaya vardıklarını biliyorlardı.

Dışarıda kar yağmaya başladı.

Sessizce, yavaşça; sanki gökyüzü, gelecek olanı kimse görmesin diye dünyanın üzerini örtmek istiyordu.

Talebeler bir çember halinde, her biri kendi düşüncelerine hapsolmuş şekilde sessizce oturdular.

Gençtiler, ama dünya onları erkenden ihtiyarlatmıştı.

Hürriyet istiyorlardı, fakat hürriyet kimsenin ödemek istemediğı bir bedel talep ediyordu.

Yine de biliyorlardı:

Geriye dönen yol çoktan silinmişti.

Artık sadece ileriye giden yol vardı —

Karanlığın içinden, korkunun içinden ve tarihin içinden geçen o yol.

6 - Korku ile Onurlu bir Sükûnet Arasında

Talebeler arasındaki hava değişiyordu.

Aniden değil, yok yerden gelen bir fırtına gibi de değil; günbegün ağırlaşan, yavaş bir basınç gibi... Askerler yaklaşıyor, kontroller sertleşiyor ve köyler artık sadece karanlıkta fısıldaşıyordu. Korku her yerdeydi — Ariya hariç.

Aralarında en genci oydu; yine de karar vakti geldiğinde herkesin gözü ona dönerdi.

Sesi çok çıktığı için değil.

Daha güçlü olduğu için de değil.

Diğerlerinde eksik olan bir şeye sahip olduğu için: Berraklık.

Ariya korkmuyordu.

Ya da belki korkuyordu ama korkunun ona hükmetmesine izin vermiyordu.

Daha hızlı düşünüyor, daha uzağı görüyor, daha derinden kavriyordu.

Diğerleri öfkede boğulurken o sakin kalıyordu.

Diğerleri umutsuzluğa düştüğünde o uyanık duruyordu.

Diğerleri savaşmak istediğinde o önce soruyordu: Neden? Ve ne uğruna?

Fakat onun bu sükuneti bile grubun bölünmesine engel olamadı.

Bazı Talebeler, çatışmanın kaçınılmaz olduğuna kani olmuştu.

“Kendiliklerinden gitmeyecekler,” diyordu içlerinden biri.
“Bizi yaşatmayacaklar. Eğer özerklik istiyorsak, onları buna mecbur bırakmalıyız.”

Bir diğeri şiddetle onayladı:

“Bize eşkıya diyorlar. O halde eşkıya ne yaparmış görsünler.”

Ariya uzun uzun ona baktı. Bakışları sakın ama kararlıydı; asırlardır yerinde duran bir dağ gibi.

“Biz eşkıya değiliz,” dedi. “Biz yaşamak isteyen insanlarız. Eğer savaşırsak, bu istediğimizden değil, bize başka yol bırakmadıkları içindir. Ama onlara benzeyemeyiz.”

Bu sözler gruba inen sessiz ama derin bir darbe gibiydi. Çünkü doğru olduğunu biliyorlardı.

Talebeler savaş istemiyordu.

Öldürmek, yakmak, yıkmak istemiyorlardı.

Sadece Dersim’in her zaman olduğu gibi kalmasını istiyorlardı:

Dağların dillerini bildiği, nehirlerin hikâyelerini anlattığı bir yer...

Fakat gerçeklik, arzularından daha sertti.

Askerler ilerliyordu.

Yeni karakollar kuruluyordu.

Köyler aranıyor, insanlar sorgulanıyordu.

Ve her yerde aynı kelime yankılanıyordu: Eşkıya.

Talebeler izlendiklerini biliyorlardı. Her adımın, her kelimenin, her kıpırtının tehlikeli olduğunu... Yine de köy köy gezmeye devam ettiler. İnsanlara neler olup bittiğini, nelerin gelebileceğini, kendilerini nasıl koruyacaklarını anlattılar. Köylüler ağır yüreklerle ve yorgun gözlerle

dinlediler. Talebelere ekmek, peynir, su verdiler — cesareten değil, insaniyetten.

Fakat korku büyüyordu.

Bir akşam, grup metruk bir kulübede otururken gerginlik patlak verdi.

“Karşılık vermeliyiz,” dedi radikallerden biri. “Bir şey yapmazsak bizi yok edecekler. Eğer bizimle dövüşmek istiyorlarsa, gelsinler. Hazırız.”

Bir diğeri katıldı:

“Bize özerkliği vermiyorlarsa, o zaman savaşsınlar. Kaçmayacağız.”

Ariya ayağa kalktı. Yavaşça. Sakince. Her kelimenin bir ağırlığı olduğunu bilen biri gibi.

“Savaştan bahsediyorsunuz,” dedi. “Ama savaş bir oyun değildir. Her şeyi yiyip bitirir — onu başlatanları bile. Akıllı olmalıyız. Ölmek için değil, yaşamak için varız.”

“Ya başka yol kalmamışsa?” diye sordu biri.

Ariya küçük ateşin alevlerine baktı. Yüzü sakindi ama gözleri yanıyordu.

“O zaman savaşırız,” dedi. “Ama körü körüne değil. Öfkeyle değil. Bize eşkıya dedikleri için de değil. Sadece var olma hakkımız olduğu için.”

Ardından gelen sessizlik ağırdı ama umutsuz değildi. Çünkü Ariya’nın sözlerinde korkudan daha güçlü bir şey vardı:

Ciddiyet.

Talebeler önlerindeki yolun karanlık olduğunu biliyorlardı. Ama karanlığı delip geçecek birine sahip olduklarını da biliyorlardı.

Ariya.

En akıllıları.

En cesurları.

Hakikati söylemekten ve onu yaşamaktan korkmayan o genç kadın.

7 - Direnişin Bedeli

Geceler uzuyor, soğuk dağların kemiklerine işliyordu. Talebeler, duvarları rüzgarın masallarını anlatan, çatısı her esintide inleyen metruk bir çoban kulübesinde toplanmıştı. Ortada yanan küçük ateşin ışığı, genç adamların ve durgun bir göl kadar sakin duran Ariya'nın yüzünde dans ediyordu.

23

Grup bölünmüştü.

Aşıkâr değil, yüksek sesle değil ama hissedilir biçimde.

Bazıları hemen, kararlılıkla ve hiçbir şeyi gözetmeden harekete geçmek istiyordu.

Diğerleri ise beklemek, gözlemlemek ve kan dökülmeden bir yol bulunmasını umut etmek niyetindeydi.

Fakat gerçeklik onları her geçen an daha da köşeye sıkıştırıyordu.

Askerler ilerliyor, devriyeler vadileri didik didik ediyordu.

Köyler sorgulanıyor, aranıyor, sindiriliyordu.

Ve her yerde o aynı kelime: Eşkîya.

Talebeleri birer gölgeye, avlanması mubah figürlere dönüştüren o kelime...

O akşam hava bilhassa gergindi. Radikallerden biri, ellerini yumruk yaparak ayağa kalktı.

“Daha fazla bekleyemeyiz,” dedi. “Bir şey yapmazsak bizi imha edecekler. Eğer özerklik istiyorsak, savaşmalıyız. Asla kendiliklerinden gitmeyecekler.”

Bir diğeri bir daha söyledi:

“Bize eşkıya diyorlarmış. O halde eşkıyanın neler yapabileceğini görsünler.”

Ariya başını kaldırdı. Bakışları sakın ama kararlıydı — sindiren değil, berraklaştıran bir bakış.

“Biz eşkıya değiliz,” dedi. “Biz yaşamak isteyen insanlarız. Ve savaşmıyoruz çünkü bunu istiyoruz; savaşıyoruz çünkü bize başka yol bırakmıyorlar.”

Bu sözler, gruba sessiz ama derinden inen bir darbe gibi vurdu. Çünkü doğru olduğunu biliyorlardı.

Fakat radikaller geri adım atmıyordu.

“Ariya, anlamıyorsun,” dedi biri. “Tek birimiz kalmayana dek bizi avlayacaklar. Eğer ilk hamleyi biz yapmazsak, öleceğiz.”

Ariya ayağa kalktı. Yavaş, sakın, her kelimesinin bir tartısı olduğunu bilen biri gibi.

“Ben sizden daha iyi anlıyorum,” dedi. “Korkunun insanlara neler yaptığını biliyorum. Babaları nasıl zalime, öğretmenleri nasıl birer araca, çocukları nasıl dilsizlere dönüştürdüğünü gördüm. Ama eğer körü körüne vurursak, tam da onların bizim hakkımızda söyledikleri şeye dönüşürüz. Ve o zaman sadece toprağımızı değil, kendimizi de kaybederiz.”

Ardından gelen sessizlik ağırdı. Ateş, sanki o sözleri yutmak istercesine çıtırdadı.

Sonra Talebelerin yaşça büyük olanlarından biri konuştu; ince yüzlü, uyanık gözlü, sessiz bir adamdı bu...

“Ariya haklı,” dedi.

“Savaşmalıyız, evet. Ama akıllıca. Tuzağa koştan hayvanlar gibi değil. Ne zaman vuracağımızı, ne zaman kaybolacağımızı bilmeliyiz. Yanıp kül olmak için değil, hayatta kalmak için varız.”

Radikaller sustu.

İkna olmamışlardı ama düşünceliydiler.

Ariya yerine oturdu.

Diğerlerinin bakışlarını üzerinde hissediyordu — hayranlıkla değil, güvenle bakıyorlardı ona.

En gençleri oydu ama herkes sisler içinde kaybolmuşken yönü gören yine oydu.

Dışarıda rüzgâr dağların üzerinde uluyordu.

Kokusunda kar, tehlike ve kaçınılmaz bir şeyler vardı.

“Gelecekler,” dedi biri usulca.

“Er ya da geç.”

Ariya başıyla onayladı.

“O zaman hazır olacağız,” dedi.

“Ama eşkıya olarak değil.

Gölgeler olarak değil.

Neden savaştığını bilen insanlar olarak.”

O anda, o küçük kulübede, dağların orta yerinde bir şey berraklaştı:

Gelecek olan savaş sadece askerlere karşı bir savaş değildi.

Bu, insanlıklarını ellerinden almak için her şeyi yapan bir dünyada, insan kalabilme savaşıydı.

Ve Ariya —akıllı, korkusuz, sarsılmaz Ariya— onlara bunu hatırlatan kişi olacaktı.

8 - Düşmana Daha Yakın

Dağların üzerinde gri bir sabah söktü; ısısı olmayan bir ışık, vaadi olmayan bir gün. Talebeler neredeyse hiç uyumamıştı. Gece seslerle doluydu: Uzaklardan gelen köpek havlamaları, dalların çıtırtısı, çalılıkların arasından birileri süzülüyormuş gibi gelen rüzgârın hışırtısı... Hayvan mıydı yoksa asker mi, kimse bilmiyordu.

26

İlk ayağa kalkan Ariya oldu.

Kulübenin önüne çıktı, soğuk havayı ciğerlerine çekti ve vadilere doğru baktı.

Sis, dünyayı gizleyen beyaz bir duvak gibi çökmüştü aşağılara.

Fakat Ariya sisten daha fazlasını görüyordu.

Bir hareket görüyordu.

Bir düzen görüyordu.

Tehlikeyi görüyordu.

Kulübeye geri döndüğünde diğerleri çoktan uyanmıştı. Yüzleri gergin, gözleri uykusuzluktan kan çanağıydı.

“Dünkünden daha yakındalar,” dedi Ariya sakince.

“Belki de sadece bir vadi ötedeler.”

Grupta bir mırıltı yükseldi. Radikallerden biri fırladı:

“O halde vakit tamam! Bizi kuşatmadan harekete geçmeliyiz.”

Ariya elini kaldırdı.

Küçük bir jestti bu ama odayı sessizliğe gömmeye yetti.

“Harekete geçmek, evet,” dedi.

“Ama körü körüne değil. Panikle değil. Biz ne yapacağımıza karar vermeden önce, onların ne yaptığını bilmeliyiz.”

“Peki bunu nasıl öğreneceğiz?” diye sordu gençlerden biri.

“Öylece kamplarına dalamayız ya.”

Ariya ona baktı ve yüzünden hafif bir gülümseme geçti.

Alaycı değil, kararlı bir gülümseme.

“Bal gibi dalarız,” dedi.

“Daha doğrusu, ben dalacağım.”

Grup donakaldı.

“Ariya, bu delilik,” dedi biri. “Seni tutuklarlar. Hatta daha kötüsü...”

“Beni tutuklamazlar,” diye yanıtladı Ariya.

“Ben bir kız çocuğuyum. Benden bir tehlike gelmesini beklemezler. Üstelik bu dağları onlardan iyi tanıyorum. Yaklaşacağım, gözlemleyeceğim, dinleyeceğim. Sonra da geri döneceğim.”

Radikaller başlarını salladı. İhtiyatlı olanlar nefeslerini tuttu. Yaşça büyük olanlar ise sanki Ariya’nın gerçekte kim olduğunu ilk kez kavıyormuş gibi baktılar ona.

“Cesursun,” dedi biri usulca. “Fazla cesur.”

Ariya başını iki yana salladı.

“Cesur değilim,” dedi.

“Sadece uyanığım. Ve birinin uyanık olması gerekiyor.”

Bir tülbent alıp başına bağladı, üzerine onu sıradan bir köylü kızı gibi gösteren eski bir palto geçirdi. Cebine bir parça ekmek koyup kapıya yöneldi.

“Eğer akşama kadar dönmezsem,” dedi, “dağlara çekilin. Beni beklemeyin.”

“Bekleyeceğiz,” dedi Talebelerden biri hemen.

Ariya ona baktı, sesi yumuşadı:

“Hayır. Hayatta kalmalısınız. Bu her şeyden daha önemli.”

Sonra kapıyı açtı ve sisin içine adım attı.

Talebeler arkasından baktılar; önce beyazlığın içinde yitip giden bir gölge, sonra bir nokta oldu, sonra ise hiçbir şey...

Kulübede, her türlü korkudan daha ağır bir sessizlik kaldı geriye.

“O deli,” diye fısıldadı biri.

“Hayır,” dedi en yaşlıları.

“O, hepimizin olması gereken şey.”

Dışarıda sis kımıldıyordu.

Dağlar nefesini tutmuştu.

Ve bir yerlerde, kayalarla gölgeler arasında Ariya yoluna devam ediyordu — yalnız, ama kaybolmamış.

Çünkü biliyordu ki cesaret, korkusuz olmak demek değildir.

Cesaret, korkuyla kol kola yürümeye devam etmektir.
Ve Ariya yürüyordu.

9 - Vadiye Bakış

Ariya kulübeden uzaklaşırken sis dağların üzerine ağır bir yük gibi çökmüştü. Her adım bir kumar, her nefes bir riskti. Fakat o, her taşı, her patikayı, her kökü bilen bir dağ geçisinin eminliğiyle ilerliyordu. Soğuk yanaklarını ısıırıyordu ama bunu hissetmiyordu bile. Zihni berraktı, yeni bilenmiş bir bıçak kadar keskin...

Askerlerin aşağıda bir yerde olduğunu biliyordu.

Görünmemesi gerektiğini de biliyordu.

Fakat korku ona yoldaşlık etmiyordu.

Sadece teyakkuz.

Sis onun müttefikiydi.

Adımlarını yutuyor, suretini gizliyor, onu gölgeler içinde bir gölgeye dönüştürüyordu.

Bir saat sonra, vadinin bütünüyle görülebildiği bir kayalığa ulaştı.

Ve orada gördü onu:

Kampı.

Beklediğinden daha büyüktü.

Çadırlar, ateş yerleri, telsizden gelen hafif cızırtılar...

Güç sahibi olduklarını bilen adamlar gibi hareket eden askerler...

Yine de duruşlarında Ariya'nın hemen tanıdığı bir şey vardı:
Huzursuzluk.

Göründükleri kadar emin değillerdi kendilerinden.

Gergindiler, tetikteydiler, huzursuzdular.

Bu dağları tanımıyorlardı.

İnsanları tanımıyorlardı.

Burada hüküm süren o sessizliği tanımıyorlardı.

Ariya uzun süre izledi.

Askerlerin güzergâhlarını nasıl değiştirdiklerini gördü.

Yanlış olan haritaları nasıl incelediklerini...

Soğuktan nasıl dert yandıklarını gördü.

Birbirlerini çok ileri gitmemeleri için nasıl uyardıklarını...

Konuşma kırıntıları çalındı kulağına.

Rüzgârın ona taşıdığı kelimeler:

“...dağlarda saklanıyorlar...”

“...kar düşmeden onları bulmalıyız...”

“...komutan onların sadece birkaç eşkıya olduğunu söylüyor...”

“...ama onlar araziyi bizden iyi biliyorlar...”

Ariya gülümsedi.

Küçük, sert bir gülümseme.

Bunun ne anlama geldiğini biliyordu:

Askerler korkuyordu.

Talebelerden değil —

Toprağın kendisinden.

Daha da yakına, sesleri net duyacak kadar kampın dibine sokuldu.

Bir subay konuşuyordu; sert ve sabırsız bir sesle:

“Daha hızlı hareket etmeliyiz. Köyler suskun. Kimse bir şey söyleniyor. Bu eşkıyaları koruyorlar.”

Bir diğeri yanıt verdi:

“Belki de korkudandır.”

“Korku mu?” diye tısladı subay. “O halde onlara asıl neyden korkmaları gerektiğini göstermeliyiz.”

Ariya içinde bir şeylerin çekildiğini hissetti.

Dehşet değil.

Öfke.

Köylülerin acı çekeceğini biliyordu artık.

Askerlerin baskı kuracağını.

İnsanların iki ateş arasında un ufak edileceğini.

Geri dönmeliydi.

Hemen.

Fakat çekilmeden önce, kalbinin bir an teklediği o şeyi gördü:

Bir askerin elinde bir kâğıt vardı.

Bir liste.

İsimler.

Köyler.

G zerg hlar.

Ariya her şeyi seçemiyordu ama anlamıştı:

Askerler bir şey planlıyordu.

Büyük bir şey.

Dağları sarsacak bir şey.

Geri çekildi; gölgelerde yaşamayı öğrenmiş bir hayvan kadar sessizce.

Sis onu yeniden yuttu, kollarına aldı ve sadece kendisinin bildiği patikalara geri götürdü.

Kulübeye vardığında, adımlarını duyar duymaz Talebeler ayağa fırladı.

Yüzleri gergin, gözleri suallerle doluydu.

Ariya içeri girdi, kapıyı arkasından itti ve dedi ki:

“Sayıları çok. Ama huzursuzlar. Toprağı tanımıyorlar. Ve bir 32 şeyler planlıyorlar. Hazırlanmalıyız.”

“Ne planlıyorlar?” diye sordu biri.

Ariya ona baktı.

Bakışları sakın ama ciddiyet doluydu.

“Köylerin direncini kırmak istiyorlar.

Halkı bize düşman etmek istiyorlar.

Korku ekmek istiyorlar.”

“Peki biz ne yapmalıyız?” diye sordu bir başkası.

Ariya oturdu; ateşin aksi gözlerine yansıyor.

“Onlardan hızlı olmalıyız.

Onlardan akıllı olmalıyız.

Ve her ne olursa olsun, birbirimize kenetlenmeliyiz.”

Talebeler ona baktılar.

O an anladılar ki:

Ariya onlardan biri olmanın ötesindeydi artık.

O onların sesiydi.

Pusulalarıydı.

Cesaretleriydi.

Dışarıda sis geri çekiliyor, dağlar derin bir nefes alıyordu.

Büyük bir şey kapıdaydı.

Kaçınılmaz bir şey.

Ve Ariya hazırды.

10 - Yarış Başlıyor

Ariya'nın dönüş haberi, Talebeler arasında buz gibi bir gecede esen ılık bir rüzgâr gibi yayıldı. Beklemiş, ummuş, korkmuşlardı. Ve şimdi o, karşılarında duruyordu; bitkin ama sağ salım, anlattığından fazlasını gören gözlerle...

Ariya gözlemlerini aktarırken kulübe elektriklenmiş bir gerginlikle doldu.

Kimse sözünü kesmedi.

Kimse nefes almaya cesaret edemedi.

“Çoklar,” dedi. “Ama gerginler. Toprağı bilmiyorlar. Ve kime güveneceklerini kestiremiyorlar.”

Talebeler birbirlerine baktılar. Bazıları rahatlamış, bazıları eskisinden de gerilmişti.

“Bu bizim için ne demek?” diye sordu biri.

Ariya oturdu, ellerini dizlerine koydu ve her türlü silahtan daha güçlü bir sükunetle konuştu:

“Şu demek: Biz avantajlıyız. Güçle değil, bilgiyle. Dağları biliyoruz. İnsanları biliyoruz. Onların görmediği yolları biliyoruz.”

Radikallerden biri küçümserce soludu.

“Eğer köyleri cezalandırırlarsa, halkı bize kışkırtırlarsa bilginin bir faydası olmaz.”

Ariya ona öyle berrak bir bakışla baktı ki, adam gayriihtiyari başını öne eğdi.

“İşte tam da bu yüzden onlardan hızlı olmalıyız,” dedi Ariya. “Köyleri uyarmalıyız. Nelerin geleceğini söylemeliyiz. Onlara, karşılarında değil, yanlarında olduğumuzu göstermeliyiz.”

“Ya bize ihanet ederlerse?” diye sordu bir diğeri usulca.

Ariya başını iki yana salladı.

“İnsanlar bize ihanet etmez. Onlar korkuyorlar. Bu başka bir şey. Korku ihanet değildir. Korku insancadır.”

Bu sözler grubun kalbine işledi.

Çünkü her biri o korkuyu tanıyordu.

Anne babalarının gözlerinde, öğretmenlerinin sesinde, köylerin fısıltılarında görmüşlerdi onu.

“Harekete geçmeliyiz,” dedi Ariya. “Ama akıllıca. Bir ordu gibi değil, bir gölge gibi. Onlar kıpırdamadan biz yer değiştirmeliyiz.”

Ayağa kalkıp pencereye yürüdü.

Dışarıda kar, sessiz bir örtü gibi dünyanın üzerine serilmişti.

Dağlar huzurlu görünüyordu ama Ariya bu huzurun aldatıcı olduğunu biliyordu.

“Askerler büyük bir şey planlıyor,” dedi. “Köyleri kırmak istiyorlar. İnsanları bizden nefret etmeye zorlamak... Bizi yalnızlaştırmak istiyorlar.”

“Buna nasıl engel olacağız?” diye sordu biri.

Ariya arkasına döndü.

Yüzü sakindi ama gözleri yanıyordu.

“Onlara düşman olmadığımızı göstererek.

Askerler gelmeden onlara yardım ederek.

Gördüklerimi onlara anlatarak.”

Talebeler yavaşça başlarını salladılar.

Körü körüne bir itaatle değil, güvenle.

“Bölünüyoruz,” dedi Ariya. “İki kişi batıya, iki kişi güneye, iki kişi kuzeye gidecek. Ben doğuya gidiyorum.”

“Yalnız mı?” diye sordu biri irkilerek.

Ariya hafifçe gülümsedi.

“Yalnızken daha hızlıyım. Üstelik oradaki yolları sizden iyi biliyorum.”

Kimse itiraz etmedi. Bunun doğru olduğunu biliyorlardı.

Grup hazırlanmaya başladı. Yanlarına ekmek, su ve birkaç battaniye aldılar. Alçak sesle, neredeyse huşu içinde konuşuyorlardı; sanki bu anın bir dönüm noktası olduğunu hissediyorlardı. Yola çıkmadan evvel, Talebelerden biri elini Ariya'nın omzuna koydu:

“Neden korkmuyorsun?” diye sordu.

Ariya ona baktı; cevabı gerçek kadar sadeydi:

“Çünkü bunu ne uğruna yaptığımızı biliyorum.”

Sonra kapıyı açtı. Soğuk yüzüne bir tokat gibi çarptı ama o tereddüt etmeden dışarı adım attı. Diğerleri de onu takip etti; her biri karanlığın içine uçuşan kıvılcımlar gibi farklı yönlere dağıldı. Başlarının üzerinde gökyüzü ağır ve griydi. Aşağıda ise köyler; savunmasız, habersiz ve umut içinde bekliyordu. Ve karla gölge arasında sessiz bir yarış başladı:

Zulüm ile direniş arasında,
Korku ile cesaret arasında,
Askerler ile Talebeler arasında.

Ariya öncüydü. Bir kahraman olarak değil. Bir savaşçı olarak da değil. Sadece cesaretin korkusuzluk demek olmadığını, korkuyla kol kola olsa bile harekete geçmek olduğunu bilen biri olarak yürüyordu. 36

11 - Kimsenin Yüksek Sesle Anlatamadığı Hikâyeler

Ariya, sanki dağların bir parçasıymışçasına hızla ilerliyordu. Kar ayaklarının altında gıcırdıyordu ama o kadar hafif basıyordu ki kargalar bile onu fark etmiyordu. Soğuk tenini ısıırıyordu fakat o bunu hissetmiyordu bile. Zihni uyanık, kalbi dingin, hedefi berraktı.

İlk köy, iki tepenin arasındaki bir oyukta kuruluyordu. Bacalardan çıkan dumanlar, bir yorgunluk emaresi gibi ince ve griydi. Ariya yaklaştığında insanları gördü: bükülmüş beller, ihtiyatlı adımlar, ışıktan çok gölgeyi tanıyan gözler...

Onu ilk tanıyan yaşlı bir adam oldu.

“Ariya... Kızım... Ne işin var burada tek başına?”

Ariya yaklaştı, yüzündeki tülbenti çekti ve alçak ama kararlı bir sesle konuştu:

“Askerler geliyor. Baskın planlıyorlar. Direncinizi kırmak istiyorlar. Dikkatli olmalısınız.”

İnsanlar onun etrafında toplandı; elleri çatlamış kadınlar, yüzleri rüzgârdan çizilmiş adamlar, erkenden susmayı öğrenmiş çocuklar...

“Ne yapalım?” diye sordu bir kadın. Sesi korkudan değil, endişeden titriyordu.

Ariya ona baktı; bakışlarında her türlü ateşten daha güçlü bir sıcaklık vardı.

“Birbirinize tutunmalısınız. Kimse yalnız kalmasın. Geldiklerinde onlara bir şey söylemeyin. Sizi birbirinize kışkırtmak istiyorlar. Buna izin vermeyin.”

Alnı kırış kırış bir adam öne çıktı.

“Size eşkıya diyorlar,” dedi. “Bizi tehlikeye attığınızı söylüyorlar.”

Ariya yavaşça başını salladı.

“Bize eşkıya diyorlar çünkü korkuyorlar. Bizden değil — bildiklerimizden. Kim olduğumuzdan. Yok olmayışımızdan korkuyorlar.”

Köylüler ona baktılar ve yüzlerindeki ifade değişti. Cesaret değildi bu —korku hâlâ çok büyüktü— ama bir güvendi. Cılız bir umut kırıntısı...

Ariya fazla kalmadı. Her dakikanın kıymetli olduğunu biliyordu. Devam etmeliydi; bir sonraki köye, sonra bir sonrakine...

Yolda giderken ormandan sesler duydu. Adımlar. Ağır adımlar. Askerler.

Bir kayanın arkasına çömeldi; nefesi sakın, nabzı düzenliydi. Üç asker patikadan geçiyordu; sesleri sert, tüfekleri ellerinde gevşekçe duruyordu.

“Bir sonraki köy çok inatçı,” dedi biri. “Konuşmuyorlar.”

“O zaman konuşmalarını sağlarız,” diye cevap verdi diğeri.

Ariya bir an için gözlerini yumdu. Korkudan değil. Acıdan. Bunun ne demek olduğunu biliyordu. Askerler geçip gittiğinde, ışıktan kopan bir gölge gibi sessizce aksi yöne süzüldü. Daha hızlı olmalıydı. Askerler varmadan insanları uyarmalıydı.

İkinci köy daha küçük, daha fakir, daha savunmasızdı. Ariya vardığında korkunun izlerini gördü: Sadece bir aralık açılan kapılar, annelerinin arkasından dikizleyen çocuklar, sanki görünmez olmak istercesine başları öne eğik çalışan adamlar...

38

Ariya onları topladı. Sesi sakindi ama uzağa ulaşıyordu:

“Askerler yolda. Hazırlanmalısınız. Sorular soracaklar, baskı yapacaklar. Ama sakın birbirinize sırt çevirmeyin.”

Yaşlı bir çoban öne çıktı. Gözleri yorgun ama berraktı.

“Ariya... Neden yapıyorsun bunu? Gençsin. Gidebilirsin. Yaşayabilirsin.”

Ariya gülümsedi. Usul, sıcak bir gülümseme.

“Yapıyorum, çünkü yaşamak istiyorum. Ve sizin de yaşamanızı istiyorum.”

Çoban, uzun süredir kavrayamadığı bir şeyi nihayet anlamış gibi yavaşça başını salladı.

“Cesursun,” dedi.

Ariya başını iki yana salladı.

“Cesur değilim. Sadece kör değilim.”

Bir süre kaldı, insanlarla konuştu, onları yatıştırdı, örgütlenmelerine yardım etti. Sonra tekrar yola koyuldu. Kar sıkılaştı. Rüzgâr sertleşti. Dağlar karardı. Fakat Ariya devam etti. Yalnız. Korkusuz. Kararlı.

Çünkü biliyordu:

O gitmezse, kimse gitmeyecekti.

O uyarmazsa, kimse uyarmayacaktı.

O cesur olmazsa, kimse cesur olmayacaktı.

Ve ruhunun derinliklerinde şunu da biliyordu:

Asıl kavga henüz başlamamıştı bile.

39

12 - Direnen Köy

Ariya üçüncü köye vardığında kar daha da sıklaşmıştı. Evler, sanki birbirlerini ısıtmak istercesine dip dibe duruyordu. Fakat hava soğuktu, insanlar ise endişeden daha da soğumuştı. Ariya dar sokaktan geçerken kapılar sadece bir aralık açılıyor, dışarı bakan gözler hemen ardından kayboluyordu.

Köy yaşlısının kapısını çaldı.

Beyaz sakallı yaşlı bir adam açtı kapıyı; bakışlarındaki kuşku, Ariya’yı tanıyınca yerini sükunete bıraktı.

“Sen... Dağlardan gelen o kızsın,” dedi usulca. “İçeri gir.”

İçeride küçük bir ateş yanıyordu. Bir kadın çay hazırlıyordu, elleri hafifçe titremekteydi. İki çocuk köşede taşlar kadar sessizce oturuyordu.

Ariya oturdu ve lafı dolandırmadan konuştu:

“Askerler yolda. Yakında burada olurlar. Bizi arıyorlar. Ve size baskı yapacaklar.”

Yaşlı adam derinden bir iç çekti.

“Biz bir şey yapmadık,” dedi. “Sadece yaşamak istiyoruz.”

Ariya başıyla onayladı.

“Biliyorum. Ama onlar için bu yetmez. Bize ihanet etmenizi istiyorlar. Korkmanızı. Birbirinize güvenmemenizi.”

Kadın çayı Ariya’nın önüne koydu.

“Ne yapalım?”

Ariya ona baktı; sesi yumuşak ama kararlıydı:

“Birbirinize tutunmalısınız. Kimse yalnız kalmasın. Soru sorduklarında hep birlikte cevap verin. Tehdit ettiklerinde sakın kalın. Ve eğer sizi bize ihanet etmeye zorlarsa — bizi tanımadığınızı söyleyin. Burada olmadığınızı söyleyin.”

Yaşlı adam yavaşça başını salladı.

“Yaşının ötesinde şeyler görmüş biri gibi konuşuyorsun.”

Ariya hafifçe gülümsedi.

“Sadece kör olmamayı öğrendim.”

Bir süre kaldı, insanlarla konuştu, onlara moral verdi, ne yapacaklarını tembihledi. Sonra tekrar yola koyuldu.

Fakat köyden daha yeni ayrılmıştı ki kalbini hızlandıran o şeyi duydu:

Sesler.

Emirler.

Tüfeklerin metalik şakırtısı.

Askerler.

Bir kayanın arkasına çömeldi ve on kişilik bir grubun yamacı tırmanışını izledi. Adımları ağır, yüzleri gergindi. Araziyi tanımıyorlardı. İnsanları tanımıyorlardı. Bildikleri tek şey emirlerdi.

“Köyü arayın,” dedi subay. “Kimse girip çıkmasın.”

Ariya hareket etmesi gerektiğini biliyordu. Şiddetle değil — hızla.

Yamac yukarı koştu, taşların üzerinden atladı, karın üzerinde sanki dağların bir parçasıymışçasına süzüldü. Nefesi düzenli, vücudu hafif, zihni berraktı.

Askerlerden önce köye ulaştı.

“Geliyorlar!” diye seslendi. “Herkes içeri! Kapıları kapatın! Kimse onlarla yalnız konuşmasın!”

İnsanlar hemen tepki verdi. Cesaretten değil — güvenden.

Askerler vardığında köy sessizdi ama panik yoktu. İnsanlar omuz omuza, sanki tek bir vücutmuş gibi birlikte duruyorlardı.

Subay öne çıktı.

“Şakileri arıyoruz,” dedi. “Burada olduklarını biliyoruz.”

Köy yaşlısı öne çıktı, sesi sakindi:

“Burada kimse yoktu.”

“Yalan!” diye tısladı subay.

Fakat köylüler sessiz kaldı. Kimse geri adım atmadı. Kimse bakışını kaçırmadı.

Ariya her şeyi uzaktan, bir ahırın arkasından izledi. Gerginliği, korkuyu, tehlikeyi gördü. Ama başka bir şey daha gördü:

Onurlu duruş.

Askerler köyü aradılar, hiçbir şey bulamadılar; huzursuz ve öfkeliydiler artık. Subay dişlerini gıcırdattı.

“Bu şakileri koruyorlar,” dedi. “Yine geleceğiz.”

Sonra çekilip gittiler.

Ancak adımları kesildiğinde köy derin bir nefes alabildi. Kadınlar usulca ağladı. Adamlar dizlerinin üzerine çöktü. Çocuklar annelerine sarıldı.

Ariya saklandığı yerden çıktı. İnsanlar ona, sanki sisin kendisinden doğmuşçasına baktılar.

Yaşlı adam yanına geldi.

“Bizi kurtardın,” dedi.

Ariya başını iki yana salladı.

“Hayır. Siz kendinizi kurtardınız. Ben size sadece bunu yapabileceğinizi gösterdim.”

İnsanlar ona baktı ve gözlerinde yeni bir şey vardı:

Sadece korku değil. Sadece endişe değil.

Saygı. Ve bir kıvılcım cesaret.

Ariya bunun sadece başlangıç olduğunu biliyordu. Askerler yine gelecekti. Dağlar, kimsenin istemediği şeylere tanıklık edecekti.

Ama şunu da biliyordu:

İnsanlar el ele verdiği sürece umut vardı.

Ve Ariya yürüdüğü sürece bir yol bulunacaktı.

13 - Dağlardaki İşaretler

Kar durmuştu ama soğuk gitmemişti. Dağların üzerinde görünmez bir ağırlık gibi, ağır ve hareketsiz duruyordu. Ariya saattir yoldaydı; adımları emin, nefesi sakindi. Askerlerin uzak olmadığını biliyordu. Köylerin vaktinin kalmadığını da.

Talebelerin buluşacağı kulübeye vardığında içerisi boştu. Sadece ocaktaki kömürleşmiş odunlar, kısa süre öncesine kadar orada olduklarını ele veriyordu.

Ariya diz çöktü, küle dokundu.

Hâlâ sıcaktı.

Baskı altındaydılar. Hareket etmiş olmalıydılar. Ve korkmuş olmalıydılar.

43

Fakat Ariya sakinliğini korudu. Bir taşın üzerine oturdu, gözlerini kapadı ve dinledi.

Rüzgâr sesler taşıyordu — net değildi ama bir yön tayin etmeye yetiyordu.

Onları takip etti.

Yarım saat sonra grubu buldu.

Yerden kırık dişler gibi fırlayan kayaların arasındaki bir oyuga gizlenmişlerdi. Ariya'yı gördüklerinde hemen ayağa kalktılar.

“Ariya!” diye seslendi biri. “Seni...”

“Buradayım,” dedi sakince. “Ne oldu?”

Talebelerin yüzü gergindi. Radikallerden biri öne çıktı:

“Askerler batı köyündeydi. Sorular sordular. Tehdit ettiler. Daha fazla adamla geri döneceklerini söylediler.”

Ariya başıyla onayladı. Bunu bekliyordu.

“Peki ya halk?” diye sordu.

“Sustular,” dedi bir diğeri. “Bizi ele vermediler.”

Ariya gözlerini kısa bir an yumdu. Sessiz bir şükürdü bu. Başını kaldırdığında ise bakışları keskindi:

“Bu, askerlerin daha da sertleşeceği anlamına gelir. Baskı yapacaklar. Köylüleri kırmaya çalışacaklar.”

“Ne yapmalıyız?” diye sordu gençlerden biri. Sesi hafifçe titriyordu.

Ariya ona baktı; sesi bir su kadar durgundu:

“Onlardan önce davranmalıyız. Askerler varmadan köyleri uyarmalıyız. Nasıl davranmaları gerektiğini söylemeliyiz. Ve yalnız olmadıklarını onlara göstermeliyiz.”

44

Radikallerden biri küçümserce soludu:

“Uyarmak, uyarmak, hep uyarmak... Bu yetmez! Harekete geçmeliyiz! Kaçmadığımızı onlara göstermeliyiz!”

Ariya ona doğru bir adım attı. Saldırgan değil, netti:

“Peki ne yapmak istiyorsun? Yirmi askere karşı mı savaşacaksın? Elli? Yüz? Ne ile? Cesaretle mi? Öfkeyle mi?”

Radikal sustu. Elleri hafifçe titriyordu. Ariya, bir bıçak kadar keskin ama alçak bir sesle devam etti:

“Savaşsak kaybederiz. Körü körüne hareket edersek kaybederiz. Onların şiddetinin bize bulaşmasına izin verirsek kaybederiz. Ama akıllı olursak —hızlı olursak— bir arada durursak, işte o zaman bir şansımız olur.”

Grup sessizliğe gömüldü. Korkudan değil, gerçeği idrak ettikleri için... Ariya bir kayanın üzerine oturdu, dizlerini kendine çekti ve uzaklara baktı:

“Planlarını gördüm. Köyleri birbirine kışkırtmak istiyorlar. Halkın bizden korkmasını istiyorlar. Bizi yalnızlaştırmak istiyorlar.”

“Buna nasıl engel olacağız?” diye sordu biri.

Ariya ona döndü:

“Onlara düşman olmadığımızı göstererek. Onlara yardım ederek. Onları dinleyerek. Askerler gelmeden orada bulunarak.”

Bir diğeri yavaşça başını salladı:

“Yani... Onlardan hızlı olmalıyız diyorsun.”

“Evet,” dedi Ariya. “Onların olmadığı her yerde biz olmalıyız. Onlar yapmadan ne yapacaklarını bilmeliyiz. Dağları kullanmalıyız — onlar bizim müttefikimiz.”

Talebeler ona baktılar ve gözlerinde yeni bir şey belirdi: Sadece saygı ya da güven değil; Ariya’nın bir yoldaştan fazlası olduğunu anlamışlardı.

O, onların lideriydi.

Güçle değil.

Bağırıp çağırarak değil.

Sadece berraklığıyla.

“Yine bölünüyoruz,” dedi Ariya. “Ama bu kez irtibatta kalacağız. Her biriniz eski ağaçlara işaretler bırakacaksınız. Üç çizgi: güvende. İki çizgi: tehlike. Tek çizgi: derhal uzaklaşın.”

Talebeler onayladılar. Bu, sadece dağların tanıdığı bir sistemdi. Sadece burada doğanların bilebileceği...

“Ya sen?” diye sordu biri.

Ariya ayağa kalktı. Bakışları sakın ama azimliydi:

“Ben, onların en sert arama yapacağı yere gidiyorum.”

“Yalnız mı?”

Ariya hafifçe gülümsedi:

“Yalnızken daha hızlıyım.”

Grup sustu. Kuşkudan değil, hayranlıktan... Ariya tülbentini başına daha sıkı bağladı, bir adım geri çekildi ve dedi ki:

“Tekrar görüşeceğiz. Eğer görüşemezsek — devam edin. Ne olursa olsun devam edin.”

Sonra bir gölge kadar sessizce kayaların arasında kayboldu.

Talebeler arkasından baktılar. İçlerinden biri usulca fısıldadı:

“O hepimizden daha cesur.”

En yaşlıları cevap verdi:

“Hayır. O sadece daha berrak. Ve berraklık, en büyük cesarettir.”

46

14 – Yaraların Haritası

Haftalardır Talebeler, hava karardıktan sonra Dersim’in kıyısındaki metruk bir ambarda buluşuyorlardı. Eskiden buğdayı koruyan bu taş bina, şimdi öğretilmesi yasak olan bilgileri saklıyordu. Mekânı Tekoşin organize etmişti; ismi “Mücadele” ve “Direniş” anlamına gelen yeraltı bir grup. Talebeler, Tekoşin’in sadece bir söylenti olmadığını,

hakikatin başka yer bulamadığı bir düzende gizlice ders veren bir insan ağı olduğunu daha yeni öğrenmişlerdi.

Tekoşîn kimsenin denetlemediği patikaları ve dışarıdaki dünya çok gürültülü olduğunda kapılarını açan insanları biliyordu. Böylece bu ambar bir dersliğe dönüşmüştü — başka yerlerde düşünülmesi dahi yasak olanların fısıldandığı bir derslik.

O akşam her zamankinden daha sessizdi.

Kar her sesi boğuyordu; vadinin aşağısında devriye gezen askerlerin adımlarını bile. İçeride sadece bir gaz lambası yanıyordu. Işığı zayıf ama sıcaktı; Talebelerin —bu gecelerde erkenden ihtiyarlayan o gençlerin— yüzlerini aydınlatmaya yetiyordu.

47

Tekoşîn'in onlara gönderdiği kadın çoktan gelmişti. Kim olduğunu kimse tam bilmiyordu. Bazıları, ders vermesi yasaklanmadan önce öğretmen olduğunu söylüyordu. Bazıları ise hiçbir okul kitabında yazmayanları bilecek kadar uzun süre dağlarda yaşadığını iddia ediyordu. Kendini asla tanıtmazdı. Sadece gerektiğinde konuşurdu.

Yerde bir harita duruyordu.

Sararmış.

Kenarları yırtılmış.

Her birinden daha çok şey görmüş bir kâğıt parçası.

“Oturun,” dedi kadın usulca.

Talebeler bir halka oluşturdular. Üniversitedeki ders çoktan bitmişti ama asıl ders burada başlıyordu. Kadın haritanın

yanına diz çöktü; parmak uçlarını kâğıdın üzerinde, sanki eski bir yara izini deşer gibi gezdirdi.

“Bu, Kürdistan’dır,” dedi. “Okulda size gösterdikleri değil. Budur.”

Dağların arasından kesikler gibi geçen çizgilere işaret etti: Suriye. Irak. İran. Türkiye ve Azerbaycan.

Başkaları tarafından çizilmiş sınırlar.

Onları birbirlerinden koparan sınırlar.

“Biz tek bir halkız,” dedi. “Ama beş parça halinde yaşıyoruz. Her bir parça hayatta kalmak için dövüşüyor.”

Talebeler sustu. Bazıları ilk kez ülkelerinin ne kadar büyük olduğunu görüyordu. Ve kendilerinin ne kadar küçük bırakıldığını...

Ariya, içinde bir şeylerin yarıldığını hissetti; yeni olmayan, sadece sonunda görünür hale gelen bir sızı... Kendinden eski, anne babasından eski, haritanın kendisinden bile eski bir sızı.

“Bunu bize neden kimse söylemedi?” diye sordu biri.

Kadın hüznle gülümsedi.

“Çünkü bilmek tehlikelidir. Ve kim olduğunu bilen bir halk, artık itaat etmez.”

Dışarıda kar yağmaya devam ediyordu; sessiz, sabırlı.

İçeride ise artık durdurulması imkânsız bir şey başlıyordu.

15 – Dönüşü Olmayan Yol

Ertesi sabah hava berraktı, bir bıçak kadar keskin. Talebeler kulübenin önünde, her biri kendi düşünceleriyle baş başa duruyordu. Harita hâlâ masanın üzerindeydi, sanki onları bekliyordu.

Ariya elleri cebinde dışarı çıktı, bakışlarını dağlara dikti. İçinde bir şeylerin değiştiğini biliyordu. Aniden değil; yavaş ama önlenemez şekilde büyüyen bir ateş gibi.

Tekoşînli kadın yanlarına geldi. “Sizden gizlenenleri artık gördünüz. Fakat sadece bilmek yetmez. Bununla ne yapacağınıza karar vermelisiniz.”

49

Kimse cevap vermedi. Ancak yüzlerinde korku ve berraklığın o aynı karışımı vardı.

“Kolay olmayacak,” dedi kadın. “Arkadaşlarınızı kaybedeceksiniz. Ailelerinizi. Belki de hayatınızı. Ama hiçbir şey yapmazsanız, her şeyinizi kaybedersiniz.”

Ariya arkadaşlarına baktı. Bazıları titriyordu. Bazıları kayalar gibi dimdik duruyordu. Yine de biliyordu: Hepsi aynı şeyi hissediyordu.

“Ben gidiyorum,” dedi Ariya. Sesi sakindi, neredeyse fazla sakin. “Artık hiçbir şey bilmiyormuş gibi yapamam.”

Diğerleri birer birer başlarını salladılar. Yüksek sesle değil, kahramanca değil. Sadece, her türlü yeminden daha ağır basan sessiz bir mutabakatla.

Tekoşinli kadın uzun süre onlara baktı. “O halde yolunuz bugün başlıyor.”

Ve böylece karar verildi — bir öfke anında değil, bir hakikat anında. Onları eski hayatlarından koparıp, henüz kavrayamadıkları yeni bir hayata taşıyan bir adım.

16 - Daha Büyük Bir Şeyin Parçası

Ariya ve Talebeler o oyukta yeniden toplandığında, havada soğuktan kaynaklanmayan bir ağırlık vardı. Artık geri dönüşü olmayan bir bilginin ağırlığıydı bu. Dağlar, sanki birazdan söylenecek olanları dinlemek istercesine sustu.

Ariya grubun ortasına geçti.

Eskisinden daha iri görünmüyordu, sesi daha gür ya da tavrı daha sert değildi.

Ama duruşunda bir şeyler değişmişti.

Dünyayı görmüş ve artık dünyanın her birinden çok daha büyük olduğunu kavramış biri gibi duruyordu orada.

“Kim olduğumuza karar vermeliyiz,” diye başladı. Sesi sakindi ama uzağa ulaşıyordu. “Dersim için savaştık. Köylerimiz için. Dilimiz için. Ama artık biliyoruz ki; bizim kavgamız daha büyük bir bütünün parçasıdır.”

Talebeler ciddiyetle, sessizce dinliyorlardı. Kimse sözünü kesmeye cesaret edemiyordu.

“Kürdistan’ın özgürlüğü, birliği ve bağımsızlığı için mücadele eden bir Kürd hareketi olan Tekoşin, bize

Kürdistan'ın sadece bir kelime olmadığını gösterdi. O bir ülkedir. Bir halktır. Nesillerdir yeniden bütünleşmeye ve tam bağımsız olmaya çalışan, parçalanmış bir bedendir.”

Bakışlarını etrafta gezdirdi, gözleri her bir yüze tek tek değdi. “Genç ve cahildik,” dedi. “Dünyanın bizim dağlarımızda bittiğini sanıyorduk. Oysa dünya orada başlıyor.”

Grupta hafif bir mırıltı yükseldi. Kuşkudan değil, sarsıntıdan.

En yaşlıları öne çıktı.

“Peki ne yapmalıyız Ariya?”

Ariya derin bir nefes aldı.

“Mücadeleye devam etmeliyiz. Ama körü körüne değil. Sadece kendimiz için değil. Daha büyük bir şeyin parçası olmalıyız.

51

Sadece özerklik değil — özgürlük.

Sadece Dersim için değil — Kürdistan için.”

Radikaller birbirlerine baktılar. Öfkeleri hâlâ oradaydı ama artık yeni bir yön bulmuştu. İntikamdan daha büyük bir yön.

“Peki nasıl?” diye sordu biri. “Az kişiyiz. Silahımız yok denecek kadar az. Sadece kelimelerimiz var.”

Ariya hafifçe gülümsedi.

“Kelimeler sandığınızdan daha güçlüdür.

Kelimeler insanları hareket ettirir.

İnsanlar dağları hareket ettirir.

Ve dağlar tarihi hareket ettirir.”

Diz çöktü ve karın üzerine o çizgileri yeniden çizdi; dağları, vadileri, nehirleri... Gördüğü o harita artık ellerinde yaşıyordu.

“Bugün kazanamayacağız.
Yarın da değil.
Belki bizim ömrümüzde bile olmayacak.
Ama bir şeyi başlatabiliriz.
Bizden daha büyük olan bir şeyi.”

Talebeler ona baktılar ve gözlerinde yeni bir şey vardı:
Olgunluk. Mesuliyet. Sessiz bir yemin.

“Köyleri koruyacağız,” dedi Ariya.
“İnsanları uyaracağız.
Bilgiyi yayacağız.
Ağlarımızı öreceğiz.
Ve vakti geldiğinde — hazır olacağız.”

52

Rüzgâr oyuğun üzerinde esti, kar solgun ışıktaki parıltıydı.
Sanki doğanın kendisi kulak kesilmişti.

Ariya ayağa kalktı.
“Bu bir son değil,” dedi.
“Bu bir başlangıç.”

Talebeler başlarını salladılar. Mecburiyetten değil, inançtan.
Yollarının tehlikeli olduğunu biliyorlardı.
Takip edileceklerini.
Hatalar yapacaklarını.
Kaybedebileceklerini.
Ama artık şunu da biliyorlardı:
Yalnız değillerdi.
Artık kör değillerdi.
Artık küçük değillerdi.

Ariya, üzerlerinde kara nöbetçiler gibi yükselen dağlara baktı.
“Gelin,” dedi.
“İşimiz var.”

Ve böylece yola koyuldular —
Darmadağın gençler olarak değil,
Eşkıya olarak değil,
Kaybolmuş ruhlar olarak değil,
Kendini tanımaya başlayan bir halkın parçası olarak.
Dağlar onları bağrına bastı.
Kar izlerini yuttu.

Ve yerin derinliklerinde bir yerde, artık durdurulması
imkânsız bir şey büyümeye başladı.

53

17- Peşmerge Olarak İlk Adımlar

Ariya ve grubu Tekoşîn örgütüne katıldı. İlk günler bir suskunluk, yeni bir dünyaya doğru atılan ihtiyatlı adımlardı. Erkekler ve kadınlar kayaların arasında gölgeler gibi hareket ediyordu; kararlı, tetikte ve yeraltında geçen yılların izini taşıyan gölgeler... Kimse soru sormuyordu. Herkes, diğerlerinin neden burada olduğunu biliyordu.

Üçüncü sabah teçhizatlarını aldılar. Yaşlı bir savaşçı, Ariya'nın ellerine bir peşmerge kıyafeti bıraktı; kumaşın kaba dokusu, toprağı andıran kokusu ve koldaki o Kürd bayrağı — kırmızı, yeşil, beyaz ve ortasında parlayan güneşiyle. Parmaklarını üzerinde gezdirdi Ariya; sanki her zaman kendisine ait olan bir şeye ilk kez dokunuyormuş gibi.

“Şu andan itibaren sadece talebe değilsiniz,” dedi adam. “Siz, yok olmayı reddeden bir halkın parçasısınız.”

Ardından onlara birer Kalaşnikof AKM uzattı. Metal soğuktu, ağırdı, yabancıydı ama sanki onları beklemişçesine tanıdıktı. Ariya, içinde bir şeylerin yerinden oynadığını hissetti —cesaret değildi bu, korku da değildi; sadece sessiz ve sert bir hakikatti: Artık dönüş yolu yoktu.

Sonraki günler; eğitimlerin, yürüyüşlerin, harita etütlerinin ve fısıltıyla yapılan konuşmaların bir akışıydı. Tekoşin onları sadece savaşa değil, bir bilince hazırlıyordu. Kürdistan’ın nerede başladığını, nereden parçalandığını öğrendiler. Onlara hiç öğretilmemiş şehirlerin isimlerini, dağların hikâyelerini, başkaları tarafından çizilmiş sınırları öğrendiler.

Geceleri, ateş cılız yanarken ve rüzgâr uçurumlardan süzülürken yaşlı savaşçıları dinliyorlardı. Sömürgecilerden bahsediyorlardı, kaybedilen köylerden, yasaklanmak istenen dillerden. Ariya dinliyordu; her kelime içine biraz daha derin kazınıyordu.

Bir akşam bir kayalığın üzerinde durdu. Altında vadi, siyah ve uçsuz bucaksız uzanıyordu; yıldızlar ise eski bir ateşten saçılmış kıvılcımlar gibi parlıyordu. Arkasından grubundan biri usulca yaklaştı.

“Sence hazır mıyız?” diye sordu.

Ariya hemen cevap vermedi. Karanlığa, işgalcilerin yollarının, kışlalarının, kontrol noktalarının ve onlara kim olmaları gerektiğini söyleyen seslerin geçtiği o yere baktı.

“Hazır mı?” dedi sonunda. “Belki de değiliz. Ama yine de gidiyoruz.”

Ve sömürgecilere karşı verilen mücadele böylece hız kazandı —büyük bir patlamayla değil; bir adım, sonra bir adım daha ve her adımın yurtlarından bir parçayı geri talep ettiği o kesin inançla.

Sonsöz

Yıllar sonra köylerde, dağların bizzat konuştuğu bir kıştan bahsedilir oldu.

Silahı olmayan ama cesareti olan bir grup gençten...
Korkunun dev, umudun ise cılız olduğu bir zamandan...
Ve korku nedir bilmeyen Ariya adında bir kızıdan.

55

Dediler ki; bir bilge kadar akıllıydı,
Bir cengaver kadar yiğit,
Durgun bir göl kadar sakindi.

Dediler ki; dağları anlardı o,
İnsanları anlardı,
Ve tarihi...

Dediler ki; kendinden büyük bir şeyi başlattı.

Hatta bazıları dediler ki;
Özgürlük, bir gün onun adını taşıyacak.

Son Kelam

Bu hikâye galiplerden veya mağluplardan bahsetmez.
Kahramanlardan veya düşmanlardan da.
Sadece karanlık bir çağda ışığı bulmaya çalışan insanlardan bahseder.
Vaktinden önce büyüyen gençlerden.
Cepheler arasında un ufak olan köylerden.
Kendini görmeyi öğrenmesi gereken bir halktan.

Ve bize hatırlatan Ariya'dan;
Cesaretin korkusuz olmak demek olmadığını,
Korkuyla kol kola olsa bile harekete geçmek olduğunu.

Bu bir son değil.
Bir akistir.
Dağlardan gelen bir fısıltı.
Elden ele devredilen bir kıvılcım.

Birileri bu hikâyeyi okuduğu sürece,
Ariya'nın yolu yaşamaya devam edecek.

56

©ALAN LEZAN ... 12.02.2026

Kitap kapağı fotoğrafı sosyal medyadan alınmıştır; sahibi meçhul olsa da bir değerbilirlik ifadesi olarak onu orada ebedileştirdim.